

УДК 342.951:351.74

Білич О.Ю.¹

¹ асп. ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Корупція залишається однією з найсерйозніших проблем, що перешкоджають сталому розвитку та економічній безпеці багатьох країн. Вона підриває довіру до державних інституцій, призводить до неефективного використання ресурсів та створює серйозні соціальні та економічні диспропорції. В умовах цифровізації економіки та впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) актуальним завданням стає дослідження потенціалу цих технологій у боротьбі з корупцією. Цифрові технології можуть значно посилити прозорість, підзвітність та оперативність взаємодій між державою, бізнесом та громадянами, що робить їх перспективним інструментом протидії корупційним практикам.

Україна стала однією з країн, які активно використовують інформаційні технології для боротьби з корупцією.

Автоматизація процесів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави шляхом мінімізації корупційних ризиків. Корупція найчастіше виникає внаслідок людського фактору, коли державні службовці можуть зловживати своїми повноваженнями з метою отримання особистої вигоди. Автоматизація дозволяє мінімізувати такі можливості, усуваючи необхідність особистої взаємодії між посадовцями та громадянами. Це істотно знижує корупційні ризики, підвищує прозорість та підзвітність державних процедур, що безпосередньо впливає на зміцнення економічної безпеки.

Системи електронного уряду («e-government») стали однією з ключових форм автоматизації адміністративних процесів. Ці системи переводять багато державних послуг в онлайн-режим, що значно скорочує час їх виконання та усуває необхідність особистих зустрічей з посадовцями.

Автоматизація державних та адміністративних процесів дозволяє значно скоротити час, необхідний виконання різних процедур. Це зменшує бюрократичне навантаження на громадян та бізнес, покращуючи їхню взаємодію з державними установами. Наприклад, електронні системи подання податкових декларацій, реєстрації бізнесу або отримання ліцензій дозволяють громадянам та підприємцям уникати довгих черг та безлічі проміжних етапів, пов'язаних із паперовою тяганиною. В результаті процес стає більш швидким і зручним [3].

Виключення чи мінімізація необхідності особистої взаємодії між посадовцями та громадянами суттєво знижує можливість вчинення корупційних дій. Коли адміністративні процедури проводяться в автоматичному режимі, ймовірність проявів недоброчесності зменшується.

Так, зокрема, системи управління документообігом (EDMS) дозволяють автоматизувати процес створення, зберігання, пошуку та управління документами. Ці системи забезпечують централізоване сховище для всіх документів, що скорочує час їхньої обробки та підвищує доступність інформації для всіх зацікавлених сторін. EDMS також забезпечують високий рівень захисту даних та можливість відстеження всіх змін, що важливо для забезпечення підзвітності та прозорості. Приклади впровадження EDMS включають системи електронного архіву, системи керування контрактами та системи автоматизованого створення звітів.

Впровадження електронних платіжних систем у державні послуги дає, в свою чергу, змогу громадянам сплачувати податки, штрафи та інші збори онлайн. Це усуває необхідність особистої взаємодії з посадовцями або іншими уповноваженими особами та знижує ймовірність вчинення корупційних дій. Електронні платіжні системи забезпечують прозорість та підзвітність усіх фінансових операцій, спрощуючи процес відстеження та контролю грошових потоків. Приклади включають системи онлайн-сплати податків, штрафів за порушення правил дорожнього руху та комунальних послуг [2].

Створення онлайн-платформ для подання заяв на отримання державних послуг, таких як реєстрація бізнесу, отримання ліцензій або подання заяв на соціальні виплати, дозволяє скоротити години очікування та підвищити прозорість цього процесу. Ці платформи забезпечують зручний та доступний спосіб взаємодії з державними установами, зменшуючи необхідність відвідування офісів та особистого спілкування з посадовцями. Онлайн-платформи також дозволяють автоматизувати процес обробки заяв, забезпечуючи швидше та ефективніше надання послуг.

На підтвердження вищенаведеного, варто навести успішні світові практики впровадження таких технологічних рішень. Відомо, що Естонія є лідером у галузі електронного уряду. Практично всі державні послуги доступні онлайн, включаючи подання податкових декларацій, реєстрацію бізнесу та доступ до медичних послуг. Це не лише прискорює процес, а й робить його прозорим та підзвітним. Внаслідок цього рівень корупції в Естонії значно знизився, що підтверджується даними Transparency International. Прозорість та доступність даних дозволяють громадянам та організаціям контролювати державні дії, що створює додатковий бар'єр для корупційних дій [1].

Цифрові технології є потужним інструментом у боротьбі з корупцією, який здатний значно підвищити прозорість, підзвітність та ефективність державного управління, що безпосередньо впливає на соціально-економічні процеси держави. Автоматизація процесів та підвищення прозорості є ключовими механізмами, які дозволяють знизити рівень корупції та зміцнити економічну безпеку.

Впровадження ІКТ у державні системи управління забезпечує більш ефективне, прозоре та підзвітне надання державних послуг, що сприяє покращенню загальнодержавного економічного клімату. Впровадження та розвиток таких технологій має бути пріоритетним напрямком для всіх держав, які прагнуть забезпечити належний соціально-економічний рівень та знизити рівень корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дослідження Transparency International Естонія. Офіційний сайт. URL: <https://www.transparency.ee/publikatsioonid> (дата звернення: 22.08.2025).
2. Звіти про результати роботи Міністерства цифрової трансформації України 2021-2024 роках. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry#sectiongoals> (дата звернення: 22.08.2025).
3. Кубатко О., Харченко Д., Півень В., Литвиненко Д. Роль економічних і цифрових чинників у боротьбі з корупцією. Економіка та суспільство. 2023. № 48. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-007_2/2023-48-193.
4. Боженко В.В., Петренко К.Ю. Кращі практики використання цифрових технологій та штучного інтелекту для боротьби з корупцією. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». № 2. 2022. С. 59-66.